

ВО ПОСЕТА НА БЕЛГРАД – ЦЕНТАРОТ НА БАЛКАНОТ

ДЕЛ ОД СРБИЈА ВО КНИГАТА „СВЕТОТ НА ДЛАНКА” НА СЛАВЕ КАТИН

Во пишаните документи е забележано дека Белград е главен град и најголем град во Србија. Градот се наоѓа на устието на реките Сава и Дунав во централна северна Србија, на местото каде што Панонската Низина се сретнува со Балканскиот Полуостров. Населението во Белград брои над еден милион жители, додека во рамките на неговите административни граници живеат над милион и половина луѓе. Белград е најголемиот град на територијата на поранешна Југославија и по бројот на жители е четвртиот во Југоисточна Европа, по Истанбул, Атина, и Букурешт.

Често се вели дека Белград е крстосница на Балканскиот Полуостров и пошироко, меѓународна комуникациска метропола, чии патишта водат на сите страни во светот и од светот, како по сувоземен, така и по воден и по воздушен пат. Тоа се должи на неговата местоположба, природните услови, територијалниот развој и други карактеристики.

Самата местоположба на Белград му дава вонредно и стратешко значење. Неговата историја најубаво се гледа во имињата што ги носел, а тоа е историја на една значајна гранична тврдина, место за војување и помирување, место за кое се бореле и Авари и Словени и Австро-Унгарци и Турци и Бугари, Византијци, Унгарци, Германи...

Една од впечатливите посети беше онаа на Калемегдан, симболот на целата историја на Белград. Овој споменик на културата кој крие многу тајни го разгледавме во попладневните часови кога сонцето ја осветлуваше Статуата на победникот од Иван Мештровиќ, што се извишува над Калемегдан. Калемегдан се издига над устието каде реката Сава се влива во Дунав, заземајќи положба на едно од најубавите места во Европа.

Но, тоа е погодно место и за војни и за крвопролевања, место за одбрана, граничен појас, а денес, пак, место – парк за одмор и рекреација, за вистинските љубовни изливи, место за медитирање, за запознавање со бројните културно-историски споменици...

Калемегдан

Белградската тврдина Калемегдан е симбол на Белград, негово првобитно јадро, сложен спомен комплекс и дел од целокупната историја. Минатото на Белград и на српскиот народ може да се прочита од историските траги на разурнатините на оние кои уривале и оние кои повторно ја граделе тврдината. А таа била едно од важните одбранбени упоришта на Римската Империја. Многу траги се уништени. Така, средниот век ги покрил оние од римскиот период, а многу негови остатоци се покриени со австро-унгарско-турски градби.

Средновековниот Горни Град, изграден на калемегданското плато, е значајно место на Белград.

Според еден запис од XVII век, градот бил опкружен со висок ѕид, со кули покриени со олово, полукружни бастиони и со суви ровови. Во рамките на ѕидовите биле стиснати 200 куќи надвишени од џамијата на Сулејман I и Сулејман II. Тука се наоѓала моќна тврдина од кули одделени со длабок шанец преку кој минувал подвижен мост. По Горниот Град, пак, од подножјето на калемегданскиот брег до реките Сава и Дунав, во облик на кружен исечок, се простирал Долниот Град, од сите страни опкружен со бедеми и кули.

Меѓу значајните траги зачувани од минатото во Горни Град се Деспотовата капија и Деспотовата кула подигнати во почетокот на XV век во времето на Стефан Лазаревиќ. Денес кулата е пренаменета во опсервација. Тука е и Сиданата капија со кулите, Сахат капијата и Јакшиќевата кула.

При нашата посета, заедно со министерката Илинка Митрева и проф. д-р Владимир Цветковски бевме информирани дека Белград за време на турското владеење се развил во град со многу жители како административен и воен трговски центар со интензивен промет. Тоа го кажуваат и зборовите на патеписецот Евлија Челебија кој вели дека поради тоа што градот е жив и прометен, илјадници луѓе од

други места се населувале таму. Така и во минатото во Белград доаѓале и се населувале различни народи и нации, меѓу кои и Македонци, чиј број се менува од година во година.

Београд во минатото

Помеѓу Белградската тврдина и стариот дел на Белград се наоѓа паркот Калемегдан. На турски „кале“ значи град, тврдина, а „мегдан“ значи поле. Затоа може да се протолкува дека Калемегдан бил градско поле, празен простор пред тврдината неопходен за одбрана од копнената страна. Сличен или идентичен пример со охридското Самоилово кале, кое градот го штитело од копнениот дел, додека Охридското Езеро бил чуварот од страната каде заплискувале брановите.

Високиот брег на Сава, кој денес е познат како Савско шеталиште, Турците го нарекле „Фиќир-баир“ што во превод значи „Брег на река за размислување“. Во висините, него го заплискуваат разни струења на ветрови, а со километри го покрива видикот кон запад. Тој е погоден за размислување, за тешки одлуки или лесни љубовни врски, за дружење или за самотија, за многу внатрешни чувства...

Нашата прошетка ја искористивме да ги посетиме ископините од дворецот на Митрополијата, каде се најдени остатоци од мермерниот портал на митрополитската црква „Успение на света Богородица“ со киторски натпис на деспотот Стефан Лазаревиќ. На самата падина се откриени делови на репрезентативна зграда од XV век со готски портал и други архитектонски елементи, за кои се претпоставува дека припаѓале на Митрополијата.

Таму на рамниот дел, пак, кон Сава е Гробницата на народните херои од Втората светска војна, меѓу кои, неколкумина се од Македонија. Исто така, таму се сместени и Вечниот и Природонаучниот музеј. А, токму таму водичот на нашата група – убавата Србинка, во поетски стил ни рече дека дрворедот до цветната алеја, од ресторанската бавча со поглед на целиот Срем до римскиот бунар, и од детското игралиште до црквата „Света Петка“, ни овозможува разгледувањето на Калемегдан да го доживееме како празник за умот, душата и телото.

Поглед на Белград од Калемегдан

Според статистичките податоци, во 1820 година Белград имал околу седум илјади жители, за по Првата светска војна тој број да се зголеми на повеќе од сто и десет илјади жители. Во 1948 година градот броел околу 360.000 жители, за денес во поширокото градско подрачје да достигне бројка од околу два милиона жители. Според пописот од 1971 година, кога градот броел околу 750.000 жители, во него 1,3% биле Македонци, односно преку 50.000 доселени пред војната и по неа.

Голем број Македонци од Тетовско, Битолско, Струшко, Прилепско, Кичевско и од други региони на Западна Македонија доаѓале на печалба уште во минатиот век, за тој број да се зголеми меѓу двете светски војни, особено по Втората светска војна, кога во Белград немало само фурниции, кафеанции, семкари, слаткари и други занаетчии, туку дошла и плејада познати и признати културолози, политичари и граѓани на светот. Во тие мигови пред хотелот „Балкан“ со мислите отпатувавме во времето кога Македонците живееле од градот на белината, како често нашите го нарекувале.

Меѓу двете светски војни голем број Македонци оделе да се школуваат во Бугарија, Русија и бројни европски метрополи. Меѓутоа, по Втората светска војна Белград станал центар за голем број македонски студенти кои се стекнале со високо образование, за потоа да работат во својата татковина како професори, лекари, инженери, уметници, новинари, правници итн.

За многу Македонци Белград како главен град на Србија и на сојузната држава, како универзитетски центар останал да биде втората нивна татковина. Така, во текот на нашиот престој бевме со еден наш македонски „преспански београѓанин“ со кого го посетивме најживиот трговско-деловен дел на градот – улицата „Кнез Михајлова“. Тој ни раскажуваше дека таа улица со закон е заштитена како историски вредна градежна целост.

Од повеќето нејзини објекти, коишто претставуваат дел од минатото на Белград, пак, нашиот пријател ни рече дека најзначајни се: Академијата на ликовните уметности, куќата на Хрисанта Хумансди, Српската академија на науките и уметностите, во чиј состав е Библиотеката на Архивот на САНУ, и Задужбината на

Никола Спасиќ. Во близина на Калемегдан се наоѓа Конакот на кнегињата Љубица (дворец со оригинален стил), Соборната црква (изградена во неокласичен стил со барокно кубе) и Патријаршијата.

Пишува: **СЛАВЕ КАТИН**